

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקרא

(חלק יז — שיחה ה)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ויקרא, בו אדר"ג' ניסן, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויקרא ה

ישראל", ומשמעה כאילו נכתב, "ואם אשר יחטא הוא נשיא גוי"⁶. (ב) הרמב"ן נקט, שלשון "אשר" כאן פירושה כמו תיבת "כאשר (נשיא יחטא)" – כדוגמת "כאשר בא יוסף אל אחיו"⁷, "כאשר כלו לאכול"⁸ וכיו"ב, המורה על ענין הזמן – דהיינו, בשעה שהנשיא יחטא ("ויחסר כ"ף העת").

ואפילו אם נניח, שלדעת רש"י הפירושים הנ"ל (וכיו"ב) אינם מחוורים, ולכן יש להביא גם את פירוש חז"ל ע"פ דרוש, הוה ל"י לרש"י להביא (תחילה) פירוש לפי פשוטו, ואח"כ להוסיף, ומדרשו" או, "ורבותינו דרשו" וכיו"ב⁹ ד"אשר" לשון "אשרי כו". ומפני מה הביא רק הפירוש "לשון אשרי", ועוד זאת – אף מבלי להקדים שזהו "מדרשו" וכיו"ב?

ב. אפילו אם תמצוי לומר שהפירוש אשר "לשון אשרי" יש לו אחיזה בפשוטו של מקרא – אינו מובן:

(א) מהו שהוסיף רש"י "אשרי הדור כו" – מנין ההוכחה ש"אשרי" מתפרש כאן בשייכות (לא לנשיא המפורש בקרא, אלא) אל הדור¹⁰?

(6) וברשב"ם: כמו ואשר ניתן כתר מלכות בראשו כמו וכתר מלכות אשר נתן בראשו.

(7) וישב לו, כג.

(8) מקץ מג, ב.

(9) להעיר ממאירי להוריות שם: דרך צחות אמרו.

(10) בדברי דוד (להט"ו) בפרש"י: ולא אמר אשרי הנשיא בזה דא"כ פשיטא שיש שבח לנשיא בזה ומאי רבותי דנשיא אלא כו' (ועד"ז כתב

א. על הפסוקי "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות וגו'" – ומתחייב על כך בקרבן חטאת, כמבואר בפרשה – פירש רש"י: אשר נשיא יחטא – לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו ק"ו שמתחרט על זדונותיו.

המקור לפירוש רש"י הוא דרשת רז"ל (בתורת כהנים² ובגמרא³). ואף שדרכו של רש"י לפרש רק פשוטו של מקרא – הריהו מעתיק בפירושו את דרשות רז"ל המוכרחות בפשטות הכתובים; וכן הוא גם בענינו, שרש"י הוזקק לדרשת רז"ל (כפי שנתבאר בגמרא⁴ טעם הדרשה): כיון ששינה הכתוב בלשונו ממה שה"י לו לכתוב בפשטות, כמו גבי חטא "כהן המשיח" והכל עדת ישראל – ששם נאמר, "אם הכהן המשיח יחטא גוי", "אם כל עדת ישראל ישגו גוי"⁵ ואילו כאן כתיב "אשר נשיא יחטא גוי" – הרי מזה מוכח שהפירוש כאן אינו כפשוטו.

אבל צריך להבין: פשטני המקרא העלו כמה פירושים בדרך הפשט בלשון "אשר נשיא יחטא": (א) ראב"ע פירש, שלשון הפסוק "אשר נשיא יחטא" באה בהמשך לפרשה הקודמת, "ואם כל עדת

(1) פרשתנו ד, כב.

(2) עה"פ.

(3) הוריות יוד, ריש ע"ב. ירושלמי שם פ"ג ה"ב. תוספתא ב"ק פ"ז, ב. – אלא שברש"י הוא בשינויים מכל הנ"ל, כדלקמן בפנים ובהערה 32.

(4) הוריות שם. וראה רש"י שם ד"ה שאני.

(5) וכן לקמן (ד, כז) ואם נפש גו'.

נשיא שלו", שבו דוקא מוסבר ענין „אשרי הדור”, שהביא רש"י בפירושו¹³? ואדרבא – אם בן עשר למשנה וכו' נזקק לביאור, על אחת כמה וכמה בן חמש למקרא!

ולהעיר – יש מפרשים¹⁴ הטעם ד„אשרי הדור”, דכיון שהנשיא (המלך) מתחרט „על שגגתו” ו„אינו מתבייש לומר חטאתי”, ואינו אומר „גדול וחשוב אני איך אומר חטאתי” – והדבר מורה על היותו עניו ושפל – על כן „אשרי הדור” שהנשיא שלהם „אינו מתנשא ואינו מתגאה”, שבזכות זה „מלכותו תעמוד”.

אמנם ע"ד הפשט – אינו מובן עפ"ז לשון „אשרי הדור”,

דכיון ש(עיקר) האושר (אינו בנוגע לאנשי הדור, אלא) בשייכות לנשיא ומלך, שבאופן זה מלכותו תקיים – מה טעם ההדגשה „אשרי הדור”?

ג. עוד צריך להבין: א) במאמרי רז"ל אלו הלשון היא „אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו”¹⁵ – אבל רש"י משנה ומאריך

ב) במה הוא האושר לדור כאשר הנשיא „נותן לב להביא כפרה על שגגתו כו”?

ג) במה נוגע ענין זה ד„אשרי הדור וכו” לפשט ותוכן פרשת חטאת הנשיא?

ד) במדרשי חז"ל הנ"ל, הנה אחרי תיבות „אשרי הדור כו” – ישנו ביאור: אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט¹¹ – (וביארנו מפרשים¹², שזהו) נתינת טעם ל„אשרי הדור”, דבשעה שהנשיא מביא קרבן על חטא, למדים ממנו אנשי הדור (הדיוטות), בקל-וחומר, לעשות תשובה ולהביא קרבן על חטאייהם.

ולפי זה אינו מובן כלל: מדוע השמיט רש"י את סיום דרשת חז"ל („אם

במנחה בלולה כאן). אבל בפשטות מובן הרבותא דנשיא יותר מכל אדם מכיון „שאינו לבו כפוף” (לשון רש"י הוריות שם ד"ה צריך) וצריך להיות אצלו הרגש הרוממות והנשיאות כמ"ש במפרשים, וראה לקמן בפנים (ולהעיר ממאירי שם: וכל שהוא בדרך זה אשריו ואשרי דורו).

ועפ"ז מתורץ ג"כ מה שהקשה בגו"א כאן „וא"ת מאי שנא בנשיא דכתב ה"ה אחר אשריו כו”. [ומה שתירץ: ואין זה קשיא דאין לומר אשרי לו בשביל שחטא אבל אשרי הדור שהם לא חטאו ויש להם נשיא אם הוא חוטא מתחרט על שגגתו (וראה גם באר שבע הוריות שם) – צ"ע איזה אושר נמשך מזה להדור שהנשיא מתחרט כו' (אם לא זה שלמדין ממנו, כדלקמן בפנים מגמרא)].

11 כ"ה בהוריות שם*. ועד"ז בתו"כ. ובירושלמי: נשיא שלו כו' לא כל שכן ההדיוט. 12 באר שבע הוריות שם. קרבן אהרן לתו"כ. פני משה ומראה הפנים לירושלמי שם. ועוד.

(* במאירי שם: אם נשיא שלו כך אי אתה צריך לומר שכן בהדיוט.

13 עפ"ז מובן שדוחק גדול לפרש (כמ"ש בדברי דוד ומנחה בלולה כאן) שזוהי כוונת רש"י.

14 גו"א בפרש"י.

15 כ"ה בתו"כ, תוספתא וירושלמי (ובירושלמי: אשרי שהנשיא שלו – וליתא תיבת „הדור”). ובבבלי: שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו (במקום „חטאת”). ובבחי כאן הלשון „מביא קרבן חטאת”. ועד"ז הוא השינוי בין הבבלי לתו"כ וירושלמי בהמשך הדרשה*.

(* בתוספתא ליתא המשך הדרשה.

קרבן למדים גם אנשי הדור (הדיוטות) מהנהגתו – כי לפי זה מתעוררת השאלה: הנהגה זו להביא קרבן לכפרה יש ללומדה גם מהכהן המשיח, ומדוע איפוא נתפרש ענין „אשרי” גבי נשיא דוקא ולא לעיל גבי כהן המשיח²⁰? ויתרה מזו – גבי הכהן המשיח מודגש ההיגיון – „לאשמת העם”.

ואף שי”ל שהנהגת הנשיא עשוי יותר לפעול על העם ללמוד ממנה בקל-וחומר – ומה הנשיא, אשר „אין לבו כפוף”²¹ ואשר כשמו עומד הוא במצב של התנשאות הרמה והגבהה (ובפרט על אנשי דורו), ואעפ”כ חוזר הוא בתשובה ומביא קרבן על שגגתו²² – עאכו”כ שכך צריכה להיות הנהגת שאר העם – הדיוטות – שאין בהם התנועה להתנשאות^{22*}.

אמנם, לאידך גיסא, ישנו יתרון בקל-וחומר בנוגע לכהן המשיח, כהן גדול: בהיותו מובדל מעם מצד גודל קדושתו²³ וגם מצד עבודתו התמידית במקדש, ויתרה מזו, בהיותו האדם

בלשונו: נותן לב להביא¹⁶ כפרה¹⁷ על שגגתו?

(ב) מדוע העתיק רש”י מן הכתוב רק „אשר נשיא יחטא”? מאחר שהאומר הוא מפני שמביא „כפרה על שגגתו”, הוה ל” לרש”י להביא ההמשך מן הפסוק שלאחריו (העוסק בקרבן שעליו להביא), או עכ”פ לרמוז על ההמשך ע”י „וגומר”¹⁸.

ד. והביאור בזה:

בנוגע לפירוש „אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב כו” לא הוצרך רש”י להקדים שזהו „מדרשו” וכיו”ב, לפי שכבר פירש זאת לעיל – באותו ענין (הקשר שבין העם כולו לחוטא). על הפסוק¹⁹, „אם כהן המשיח יחטא לאשמת העם” פירש רש”י: „ופשוטו לפי אגדה כשהכהן הגדול חוטא אשמת העם הוא זה שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקל” – וממילא אין רש”י צריך לחזור ולומר בפסוק זה שזהו „פשוטו לפי אגדה”.

ועוד – מצד פירושו (הקודם) מכריח רש”י, שהאומר כאן (אשרי הדור) אין משמעו כ(סיום) וביאור הנ”ל (ס”ב) – שכאשר הנשיא מביא

(20) להעיר מיפה מראה לירושלמי שם.

(21) פרש”י הוריות שם.

(22) ראה משכיל לדוד בפרש”י. אבל אינו מפרשו לענין לימוד שאר העם ממנו.

(22*) ראה כלי יקר פרשתנו ד, כ.

(23) כמובן כבר מעלתו בפ’ תצוה. ולהעיר

שרק בו נאמר (דה”א א, כג. יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים. – דלכאורה קד”ק שייך רק לכה”ג, והרי רק הוא נכנס לקד”ק – ועפ”ז בקרא „להקדישו קד”ק הוא ובניו” – להקדישו קאי אכולם וקד”ק – על אהרן, ועפ”ז גם מובן כפל הלשון (ועד”ז – ברמב”ם (הל’ שמיטה ויובל בסופו)), אבל ל”מ כן בהוריות יג, א וכמפורש בחדא”ג שם. ולהעיר מוח”ג קעו, ב. ב”ק לת, א. – ואולי יל”פ קדה”ק בנוגע לבניו – שכא”ו מהם ראוי להיות כה”ג.

(16) כ”ה ברוב הדפוסים. וכן בדפוס ראשון וכמה כת”י רש”י. אבל בדפוס שני ובכמה כת”י: שהנשיא שלו מביא כו. ועד”ז הוא בטור הארוך מפרש”י. אבל הרמב”ן הביאו מתו”כ.

(17) וכ”ה גם בדפוס שני (ורמב”ן וטור הארוך עה”פ). ובכמה כת”י רש”י „מביא קרבן” כבגמ’.

(18) ובפשוטו י”ל שלפעמים מעתיק רש”י התולת הענין וכוונתו לכל המשך הפרשה, כמדובר כמ”פ.

(19) ד, ג.

(ב) כיון שנתבאר שכוונת התורה בזה להדגיש את הענין ד"אשרי הדור" שהנשיא מביא קרבן על שגגתו, הי' הכתוב צריך לרמז זאת (לא) בתיבות "אשר נשיא יחטא" העוסקות בחטא הנשיא, אלא) בפסוק הבא, המדבר בכפרתו (תשובה וכו') – "הודע אליו חטאתו גו' והביא את קרבנו גו'" – ואילו בענין החטא לכאורה אינו מתאים לומר "אשרי!"

ומצד ב' קושיות אלו נקט רש"י, שהענין ד"אשרי" גבי נשיא אכן אינו אמור בנוגע להבאתו את הקרבן בפועל ממש על שגגתו, אלא בשייכות לענין הקשור עם החטא (וזאת מרמז רש"י בשנותו מלשון רז"ל ובכתבו "נותן לב להביא כפרה על שגגתו"), כדלקמן.

ו. בפרשה הקודמת כתיב: "אם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו", שפירושו שהסנהדרין "טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מותר" ועשו צבור על פיהם" 27* – ואעפ"כ (מסיים הפסוק) "חטאת הקהל הוא".

והנה מובן מאליו, שכאשר אדם מישראל מביא קרבן חטאת, יש (ומוכרח להיות) 28 בלבו הרגש של חרטה ותשובה – וכן הוא גם בנדון דידן, דכיון שהפסוק מדגיש "חטאת הקהל הוא", שזהו חטאת המובאת מכל הקהל, צריך לומר, שרגש החרטה והתשובה ישנו בכל הקהל. ולכאורה: איך יתכן שכל הקהל יתחרטו ויעשו תשובה על "חטא" שאינם אשמים בו

27* ד, יג וברש"י.

28 ראה תרגום דבראשית ד, ז (הווכר בפרש"י שם).

המכפר על כל ישראל ועל כלל ישראל, ואעפ"כ מביא הוא קרבן על שגגתו – ובפרט שאופן הבאת הקרבן הוא כציווי התורה: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה" – "חוץ לג' מחנות" 24, כך שכל הג' מחנות רואים כיצד הוא מביא קרבן על חטא בשוגג 25 – כל-שכן לגבי כל ישראל, הרחוקים ממדריגתו, שממנו ילמדו שלא להתבייש להביא קרבן על חטאם.

ומכל הנ"ל מוכח, שפירוש "אשרי הדור" גבי נשיא אינו מה שאנשי הדור ילמדו ממנו (בקל-וחומר כו') 26, אלא ענין אחר (שאינו בכהן המשיח) – והוא ענין הנלמד מפסוק זה, כדלקמן.

ה. בפסוק "אשר נשיא יחטא" קשה בשתיים:

(א) תיבת "אשר" (במובנה הפשוט, כתיבת קישור) מורה, בכלל, על היותנו באמצע ענין, היינו, שהענין הבא הוא בהמשך אל האמור לפניו – ואינו מובן: מהי השייכות דענין "אשר נשיא יחטא" לענין הקודם ד"חטאת הקהל הוא" 27?

24 ד, יב וברש"י. משא"כ בחטאת הנשיא.

25 להעיר מאברבנאל שם.

26 בפרש"י הוריות שם: "צריך אתה לומר מה הדיוט בתמי' כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו כ"ש שהדיוטות מרגישים שלבם כפופים". ומלשונו משמע קצת שס"ל דמש"א "אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט" אינו מפני שלמדין ממנו כ"א – הוכחה על מצב הדור. ועפ"ז לכאורה צ"ל לפירושו (גם בגמרא) דגם הפירוש ב"אשרי הדור" אינו מטעם שלמדין ממנו.

27 ראה בחיי, פענח רזא, בעה"ט עה"פ. מנחה בלולה. ש"ך עה"ת.

וזהו המשך הענינים בכתוב והקשר ד, אשר נשיא יחטא" אל הפרשה הקודמת – „חטאת הקהל“: מאחר שאפילו כשמדובר בחטא בשוגג מרגיש הנשיא בתוקף כל כך את חומרת הדבר, מובן, שגם בנדון דחטא כל הקהל (אע"פ שהדבר לא הי' באשמתם כלל), פועל הנשיא בהנהגתו בכל הקהל את הרגש המתעורר במביאי החטאת – חרטה ותשובה.

ז. ע"פ הנ"ל מובן גם מה שגבי כהן המשיח נאמר „לאשמת העם“ ולא נזכר כלל ענין „אשרי הדור“ שנכתב לגבי „אשר נשיא יחטא“:

ענין „אשרי הדור כו“ מתאים (בעיקר) לגבי דור הזהיר לכתחילה מכל חטא³³, גם מחטא בשוגג, ואינו שייך כל כך לגבי אלו הנכשלים בחטא ואח"כ עושים תשובה ומביאים קרבן.

39 וזה תוכן החילוק בין כהן המשיח לנשיא: תפקיד הכהן המשיח הוא „לכפר עליהם ולהתפלל בעדם“, להקריב קרבנות ולכפר על כלל ישראל, ולכן אפילו בשעה שאנשי דורו רואים שמביא קרבן על חטא בשוגג, הנה הדבר מעורר אצלם בעיקר (לא כ"כ את הזהירות שלא לעבור עבירה מלכתחילה, אלא) את הרגש שאחר מעשה עבירה אין להתבייש ויש להביא קרבן אפילו „על שגגתו“.

[ואפילו כאשר הכהן המשיח מעורר את בני ישראל על חומר החטא, הנה

כלל, אפילו בשוגג, שהרי הם עשו את המצווה עליהם ע"פ תורה – לשמוע בקול הסנהדרין!

ומפרש רש"י, שעל כן נאמר בפסוק כאן, „אשר נשיא יחטא“: אין רש"י צריך לפרש את המובן מאליו, שפירושו „אשרי יחטא“³⁰; אלא ללמדנו את חידושו, דמאחר שנקט הכתוב לשון „אשר“, המורה שענין זה בא בהמשך למה שלפניו, למדים מזה ש„פשוטו“ כאן הוא „לפי אגדה“ – שזהו (גם) לשון „אשרי“: מאחר שבשעה שהנשיא נכשל בחטא בשוגג, אין הוא רק מקיים את ציווי התורה ו„מביא חטאת על שגגתו“, אלא גם מכיר ומרגיש בחסרון וחומר החטא עצמו, דמטעם זה (לא זו בלבד שמביא קרבן בפועל³¹, אלא) „נותן לב להביא כפרה על שגגתו ק"ו שמתחרט³² על זדונותיו“ – על כן „אשרי הדור“ – דע"ז הריהו מזהיר ומעורר (באופן ישר) את אנשי דורו על חומר ענין החטא ועל גודל הזהירות הנדרשת שלא להכשל בחטא בשוגג.

(29) כפרש"י לפני"ז (ויחי מת, ו. ראה מפרשי רש"י שם. והרא"ם ראה יא, כז סותר עצמו לפירושו בו"חי שם). וראה מלבי"ם כאן. (30) וכ"ה בת"א כאן. אבל בתיב"ע „בזימנא כו“ כברמב"ן.

(31) וי"ל דזה שבמפרשים הנ"ל (הערה 12) פירשו בתו"כ וגמ' שלמדין ממנו, כיון שמפורש שם רק הבהפעל „הנשיא שלו מביא חטאת (קרבן) על שגגתו“.

(32) כ"ה ברוב הדפוסים ובכמה כת"י רש"י. אבל בדפוס ראשון, שני וכמה כת"י „ק"ו על זדונותיו“. וראה הלשון בדרז"ל הנ"ל. ובבחי: אם הנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו צריך לאמר מה מביא על זדונו.

(33) ראה גו"א ובאר שבע (שהוכחו לעיל הערה 10). ולהעיר מסוכה נג, א: אשרי מי שלא חטא ומי כו' תהלים מזמור א: אשרי האיש אשר לא הלך גו'.

— דידן — לקיים ציווי ה', כולל — הבאת קרבן; ואילו מצד יראת ה' נרגש חומר החטא, ש"ירא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה³⁷.

ט. בעומק יותר: קרבן חטאת בא על חטא בשוגג, הנעשה שלא בידיעת האדם; אמנם הא גופא, שהאדם יכול ה' להכשל בעבירה בשוגג, הוא ראוי שאינו שלם בהנהגתו, והדבר נגרם, "מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה"³⁸.

וזהו הטעם לכך שבנוגע ל"כהן המשיח יחטא" כתיב, "לאשמת העם", וגבי נשיא נאמר, "אשר — אשרי הדור": מצד העבודה דאהבת ה' (הנפעלת ע"י הכהן הגדול), הנה מאחר שאהבה (אפילו במדריגות הכי נעלות³⁹) היא בכחי' התפשטות ומציאות — יש

40

מי שאוהב⁴⁰, לפי שהתנועה דאהבה קשורה למציאות האדם — יכול

38 אגה"ק סו"ס כח (מלקוטי תורה (להאריז"ל) פ' ויקרא). וראה רש"י שבועות (ב, א) ד"ה תולה. — ולהעיר מפרש"י נח (ט, ה) ומשפטים (כא, יג) — וראה לקו"ש ח"ג ע' 944 ואילך.

39 ראה תניא פל"ה (מד, ב): ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה כו' וא"כ זה האוהב שהוא יש כו' [אלא דשם מדבר לא בהפרש דאהבה ויראה כ"א בין עבודת אהוי"ר ל"ממנות ומע"ט", כמ"ש לפנינו, "אפי' הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים אעפ"כ כו' רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו"; משא"כ בהמבור בפנים הפרש בין תנועת האהבה והיראה (ביטול) כמצויין בהערה הבאה].

40 תו"א קיד, סע"ג ואילך. ביאוה"ז פא, א' ב. ובכ"מ. וראה ספר הערכים-חב"ד ח"א (ע' רעט ואילך) בבחי' ישות שבאהבה לגבי יראה, וש"נ.

כיון שתפקידו הוא לכפר על בני ישראל, אין להתעוררות זו השפעה מספקת על הזהירות מחטא, אלא בעיקר על תיקון וכפרת החטא — בהתאם לתפקידו].

משא"כ הנשיא שענינו הנהגת הדור ועניני מלכות ומדינה וכו', ואעפ"כ "נתן לב להביא כפרה על שגגתו", היינו ש"מרגיש" ובדרך ממילא מעורר על חומר ענין החטא, הנה הדבר פועל זהירות בחטא מלכתחילה, וממילא "אשרי הדור".

ח. מיינה של תורה בפירוש רש"י: "נשיא" כאן פירושו (לא נשיא שבט, כי אם) "זה מלך שנאמר מכל מצות ה' אלקיו שאין על גביו אלא ה' אלקיו"³⁴ (וכפי שמוכן ממאמר חז"ל זה גופא — "אשרי הדור").

והחילוק בין כהן גדול למלך בהשפעתם ופעולתם על ישראל: כהן גדול ממשיך אהבת ה' — אהבה רבה — לישראל³⁵, ואילו ע"י המלך נמשך להם ביטול ויראת³⁶.

והנה אהבה היא שורש לכל רמ"ח מצוות עשה, ויראה לשם"ה מצות לא תעשה³⁷, ולפי זה נמצא, שמצד פעולת הכהן הגדול — המשכת אהבת ה' — מה שנגרש הוא הפעולה והעשי' הנדרשת, לקיים רצון העליון, ובנדון

34 משנה הוריות י, א.

35 ראה ד"ה ועשית בגדי קודש בתו"א (פב, א ואילך) ואוה"ת שם (ע' איתקפו ואילך). ועוד. דרושים עה"פ בהעלותך את הנרות (לקו"ת, ועוד) בהדלקת הנרות שע"י אהרן.

36 דרמ"צ מצות מינוי מלך בתחלתה.

37 תניא פ"ד.

כאשר „הנשיא שלו נותן לב“, בשעה שאצלו „מוח שליט על הלב“, לפי ש„כל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאווה שבלבו שלא למלאות משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה כו“⁴⁷, ואזי זהיר הוא שלא להכשל בחטא.

ואם נכשל האדם בחטא, אפילו רק בשוגג, הנה לא זו בלבד שעליו לעשות תשובה בפועל ממש (מביא קרבן על שגגתו), אלא יש לו להעמיק ולהתבונן במוחו שגם חטא בשוגג הוא באשמתו כנ”ל, כי אלמלא הי’ פותח פתח להתגברות נפש הבהמית, לא הי’ בא לידי כך.

ובשעה שמעמיק בדעתו בחומר הדבר דעשיית פעולה היפך רצון העליון⁴⁸, אזי „הנשיא שלו נותן לב“⁴⁹ — פועל המוח (הנשיא) הכנעה בלב⁵⁰, „להיות נשבר ונדכה“, שעייז לא זו בלבד שמתכפר לו על שגגתו, אלא שנפעלת גם „העברת רוח הטומאה והסט”א“⁴⁸ בכלל, והדבר פועל גם שבירה בנפשו הבהמית.

וכאשר תשובתו גם על שוגג היא באופן כזה, אזי „קל וחומר שמתחרט על זדונותיו“, הוא למד מן ה„קל“ — „קל“ לו שלא להכשל בזדונות, מפני

להשתלשל מזה (במדריגת „עם“⁴¹) חטא בשוגג עכ”פ, מצד התגברות מציאותו.

אבל מצד יראת ה’ הנמשכת לישראל ע”י המלך (הבטל למלכות שמים וממנו נמשך הביטול לעם³⁶), הרי הם בטלים בתכלית להקב”ה, ולכן אין כל נתינת מקום שתגרם מזה אפילו ע”י השתלשלות תנועה של ישות ומציאות, וממילא גם לא ענין דחטא בשוגג.

יו”ד. ההוראה מפירוש רש”י בעבודת האדם:

העולם נקרא „גוף גדול“ והאדם נמשל ל„עולם קטן“⁴². וכשם שישנו נשיא הדור, המלך, עד”ז בגוף האדם ישנו המלך שבו, שזהו הראש⁴³ והמוח השליט על כל הגוף [וכמרומוז בר”ת ד„מלך“⁴⁴: מוח, לב, כבד — ג’ השליטין בגוף האדם⁴⁵ — והאות הראשונה, (עיקר ו)ראש (כל⁴⁶) היא מ’, המוח שבגוף האדם].

ועל זה היא ההוראה „אשרי הדור“: אימתי הנהגת ה„דור“ — האדם — היא כדבעי, עד לאופן ד„אשר“ —

(41) ראה שער היחוד והאמונה פ”ו. ולהעיר מפרש”י בהעלותך יא, א.

(42) נתחומא פקודי ג. זח”ג לג, ב. תקו”ז תס”ט ק, ב). וראה אדר”נ פל”א, ג.

(43) ראה שבת סא, א.

(44) מגן אבות לרשב”ץ פ”ה מ”ט. ערכי הכינויים (לבעל סה”ד) בערכו. ניצוצי אורות לזח”ב קנג, א (בשם הרמ”ז).

(45) זהר שם. ובז”ח רות (פ, א): ותלת מלכין אינון בגופא מוחא לבא וכבדא — ולהעיר מתורת שלום ד”ה תלת שליטין.

(46) ראה שעהייה”א פ”ב: שכל אות הקודמת בצירוף היא הגוברת והיא העיקר כו’.

(47) תניא פ”ב.

(48) אגה”ת פ”ו.

(49) ו„עיקר התשובה בלב“ (תניא פכ”ט — לו, ב. אגה”ק סי’ יוד — קטו, ב). וראה אגה”ת פ”א. ובכ”מ.

(50) להעיר מלשון הרמב”ם הל’ תשובה (פ”ב ה”ב): ומה היא התשובה שיעזוב החוטא חטאו ויסירו מנחשבתו ויגמור בלבו כו’.

ששבר והכניע את נפשו הבהמית ויצרו עליהם⁵¹, בביאת משיח צדקנו הרע – כשתתגלה מלכותו של הקב"ה והי' ה' למלך על כל הארץ (הדור).

(משיחת ש"פ ויקרא תשכ"ח)

ועי"ז שבכל אחד מישראל מושל ושולט ה"נשיא", המוח שבראש, הרי זה ממהר את היות הדור – הדור שבו "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", ו"מלך

(51) יחזקאל לז, כד"כה.

